

HRVATSKI PRIJEVODI BIOGRAFIJA GLAZBENIKA INOZEMNIH AUTORA OD 1921. DO 1945. GODINE

SANJA MAJER-BOBETKO

*Odsjek za povijest hrvatske glazbe HAZU
Opatička 18
10000 ZAGREB*

UDK/UDC: 929:78

Pregledni rad/Review Paper
Primljeno/Received: 20. 9. 2015.
Prihvaćeno/Accepted: 21. 10. 2015.

Nacrtak

U razdoblju od 1921. do 1945. godine objavljeno je u hrvatskom prijevodu osam biografija glazbenika: tri o Beethovenu, dvije o Chopinu, i po jedna o Mozartu, Čajkovskom i Musorgskom. Autori su im Marie Lipsius (pseud. La Mara), Ivan Lukaš, Romain Rolland, Marianne Westerlind, Joseph August Lux, Guy de Pourtalès i Catherine Drinker Bowen — Barbara v. Meck. Premda je riječ o romansiranim biografijama, one su nedvojbeno postale dijelom hrvatskog kulturološkog prostora u širem smislu i glazbenohistoriografskog, pa i glazbeno-pedagoškog u užem smislu. Međutim, još je krajem 1944. godine Josip Andreis upozorio na nedostatak prijevoda muzikološki relevantnih monografija o istaknutim skla-

dateljima, što hrvatskoj glazbenoj i kulturnoj javnosti još uvijek nedostaje.

Ključne riječi: historiografija, biografija, hrvatski prijevod, Beethoven, Chopin, Mozart, Čajkovski, Musorgski, Marie Lipsius (pseud. La Mara), Ivan Lukaš, Romain Rolland, Marianne Westerlind, Joseph August Lux, Guy de Pourtalès, Catherine Drinker Bowen, Barbara v. Meck

Key Words: historiography, biography, Croatian translation, Beethoven, Chopin, Mozart, Tchaikovsky, Musorgsky, Marie Lipsius (pseud. La Mara), Ivan Lukaš, Romain Rolland, Marianne Westerlind, Joseph August Lux, Guy de Pourtalès, Catherine Drinker Bowen, Barbara v. Meck

Među brojnim zadacima hrvatske muzikologije Josip Andreis je krajem 1944. godine istaknuo potrebu prevođenja monografija o istaknutim skladateljima. Pritom je upozorio

»da stanoviti broj t. zv. romansiranih biografija, koje u prijevodu postoje, ili će za kratko vrijeme postojati u hrvatskoj prijevodnoj književnosti, samo djelomično izpunjuju uvjete, koji se postavljaju na prikaz djelovanja jednog glazbenika. Takve

biografije samo su biografije. One prikazuju život dotičnog umjetnika i sredinu, u kojoj je djelovao te njegov odnos prema njoj. Sve je to korisno i potrebno znati. Ali o samim djelima u takvim se biografijama više puta malo i nepodpuno govori. Za to su potrebni podpuni prikazi života i rada, gdje umjetnik nije prikazan na štetu čovjeka, ni čovjek na štetu umjetnika.«¹

Među biografijama o kojima Andreis ovdje govori čak su tri o Beethovenu, dvije o Chopinu, i po jedna o Mozartu, Čajkovskom i Musorgskom. To su kronološkim redom objavljivanja:

- Marie LIPSIUS [pseud. La Mara]: *Chopin*, prev. B. Š. [Božidar Širola], Edition Slave, Beč 1921.
- Marie LIPSIUS [pseud. La Mara]: *Ludwig van Beethoven*, prev. B. Š. [Božidar Širola], Edition Slave, Beč 1921.
- Ivan LUKAŠ: *Bijedna ljubav Musorgskoga*, prev. Nikolaj Fedorov, Savremena biblioteka, Zagreb 1940.
- Romain ROLLAND: *Beethoven*, prev. Zlatko Milković, Biblioteka lijepo knjige, Zagreb 1940.
- Marianne WESTERLIND: *Besmrtni Mozart*, prev. Slavko Batušić, Nakladni zavod Jos. Čaklović K. D., Zagreb 1941.
- Joseph August LUX: *Ludwig van Beethoven. Njegov život i stvaranje*, prev.?, Nakladni zavod Jos. Čaklović K. D., Zagreb 1944.
- Guy de POURTALÈS: *Chopin*, prev. Dinko Štambak, Hrvatski izdavački bibliografski zavod, Zagreb 1944.
- Catherine DRINKER BOWEN — Barbara v. MECK: *Petar Iljić Čajkovski. Njegov život i korespondencija s Nadeždom v. Meck*, prev. S. Belan, Jos. Čaklović K. D., Zagreb 1945.

Andreisovu sudu o tim biografijama nema se što bitno dodati ni s motrišta suvremene muzikologije. Kao romansirane biografije sve one pripadaju području beletristike više nego području muzikologije i/ili glazbene historiografije, a neke su, poput *Besmrtnog Mozarta* njemačke spisateljice Marianne Westerlind i *Bijedne ljubavi Musorgskoga* ruskog književnog emigranta u Parizu Ivana Lukaša,² u podnaslovu jasno okarakterizirane kao romani. Štoviše, Lukaš i sam u svojevrsnoj uvodnoj napomeni upozorava:

»Ovo nije životopis Musorgskog, već roman o njemu, — predaja, legenda, — ali legenda, koja možda rasvjetljuje tajnu njegovog čudnog i strašnog života.«³

¹ Josip ANDREIS: Zadatci naše glasbene literature, *Hrvatski narod*, 6 (Božić 1944) 1219, III.

² Predgovor o Lukašu napisao je Nikolaj Fedorov.

³ Ivan LUKAŠ: *Bijedna ljubav Musorgskoga*, [21].

Da je riječ o romanima, istaknula je i onodobna kritika, ali upozoravajući na njihove prosvjetiteljske vrijednosti. Tako u svom opsežnom osvrtu o *Besmrtnom Mozartu* Vladimir Ciprin ističe:

»Gradivo za svoj rad crpila je iz brojnih pisama Mozarta... Kako je Mozart pisao mnogo pisama i gotovo sve svoje važnije događaje i djela u njima opisao, to je Marianne Westerlind imala dovoljno gradiva za razradbu Mozartova životopisa u obliku romana i u povezivanju istinitih događaja s onima njezine invencije stvorila djelo, koje se lako čita — što je najvažnije, — koje približuje Mozarta i na tom području svakome čitatelju ili ljubitelju glazbe, pa će tako čitajući ovu knjigu Mozarta zavoliti i oni, koji ne posjećuju koncerte ili kazališta i zaželjeti možda da prisustvuju i kojoj njegovoj izvedbi. 'Besmrtni Mozart' je knjiga koja je čitka i za ljubitelje lijepe književnosti uopće, jednako, kao i za široke slojeve ljubitelja glazbe, kojima za upoznavanje jednog genija nije potrebna stopostotna vjernost svakog datuma, ili opisanog događaja kao ni stručno-glazbena razmatranja.«⁴

Međutim, premda u romansiranim biografijama nema »stručno-glazbenih razmatranja«, njihovim autorima nije strano izricanje pojedinih vrijednosnih sudova, koji dakle ne proizlaze iz njihova analitičkog postupka. Kao primjer mogu poslužiti ulomci iz djela jedne od najpopularnijih autora takve literature — Marie Lipsius, koja je pod pseudonimom La Mara napisala biografije brojnih glazbenika. Među njima je i biografija Ludwiga van Beethovena, kako Lipsius kaže, »najvećega kompozitora sviju naroda i vremena.«⁵ U njezinu završnom ulomku autorica u okviru jezičnoga diskursa lijepe književnosti uočava i s pravom ističe vrijednosni sud o Beethovenu kao skladatelju koji svojim stvaralaštvom zaključuje razdoblje bečke klasičke i otvara putove romantizmu, što je temeljna ocjena njegova djelovanja i u suvremenoj muzikologiji:

»Jer sve, što je muzika prije njega stvorila, sve je to traganje za njim, a što je iza njega stvorila, izlazilo je po njemu. Najuniverzalniji i najindividualniji kompozitor, usavršitelj klasičnosti i svih djela, što su ih velikani prije njega izradili, on je ujedno temelj i ishodište za muzičko stvaranje novoga doba. Obraćajući poput Janusa obraz svoj i prošlosti i budućnosti, on ispunja i prevladava oboje, kao prorok onoga, što je vječno u čovječanstvu, mogao je zaista reći: 'Nema ništa više, nego približiti se božanstvu više od drugih ljudi, pa otale rasipati među ljudski rod zrake božanstva'.«⁶

Iste je godine objavljen i prijevod njezine knjižice o Chopinu, gdje u istom spisateljskom »tonalitetu« piše:

⁴ Vladimir CIPRIN: Mariane Westerlind »Besmrtni Mozart«. Izdanje »Suvremene biblioteke«, *Hrvatski narod*, 4 (21. 1. 1942) 331, 7.

⁵ LA MARA: *Ludwig van Beethoven*, 3.

⁶ *Ibid.*, 84.

»Ako je u ranijim radovima Chopinovim prevladavao virtuozni stil, očitovao se u kasnijim radovima više pjesnički. Njegova djela zapanjuju genijalnim neparom prema starodrevnim formama i zakonima, smionom samostalnošću, kojom se na mjestu staroga uvodi novo, priznavaju pravo jedino ideji, a forma i zakoni sami će sebe uvjetovati. No nije u tom nadahnut nekim revolucionarnim duhom već vjerom u vječni napredak u umjetnosti i ponositom svjesnosti genija, koji sam nosi svoje zakone i pravila. Umjetnost mu je bila svetim zvanjem, komu se on posvetio pobožnim oduševljenjem.«⁷

Za razliku od biografije Beethovena ovdje je dodala i popis Chopinovitih objavljenih radova.

Nakon ovih dvaju prijevoda sljedeći se javljaju, kako je razvidno iz popisa, tek dvadesetak godina kasnije. Tako 1940. izlazi navedeni roman o Musorgskome i jedna od najpopularnijih biografija Ludwiga van Beethovena, što ju je napisao povjesničar, kritičar, biograf, pisac, polemičar Romain Rolland. On svoju knjigu otvara opsežnom Wagnerovom estetičkom raspravom o Beethovenovoj glazbi u prijevodu Julija W. Meissnera, a potom slijedi Rollandova biografija Beethovena, koji je Rollandu, kao La Mari, »prvi među svim muzičarima svijeta, ... utjelovljeno herojstvo moderne umjetnosti«.⁸ Rolland knjizi prilaže i poglavlje naslovljeno »Dokumenti«, koje se sastoji od Beethovenove oporuke, izbora iz korespondencije i njegovih misli o glazbi.

Još je jedna knjiga o Beethovenu izazvala pozornost prevoditelja. Četiri godine nakon Rollandove i zamalo dvadeset nakon originalnog izdanja,⁹ izlazi Beethovenov životopis Josepha Augusta Luxa, koji se, kako je u tisku ta knjiga bila najavljena, »smatra najboljom suvremenom popularnom biografijom ovog velikog i tragičnog genija glazbene umjetnosti.«¹⁰ Posebnu pozornost knjiga je izazvala među recenzentima katoličkog tiska, koji su je također ocijenili oduševljenim pohvalama. Tako Ante Katalinić piše:

»Beethoven pomalo putuje k visinama, koje su dosegli Augustin, Pascal, Dostojevski. Svoje hodočašće nije opisao rječima, on nam se o njemu razpričao u simfonijama i misama. Beethovenov izraz! O tome je teško govoriti. Još teže je govoriti o onome, što je htio izraziti. A sve se to nalazi u odličnom stručnom Luxovu djelu o Beethovenu obširno opisano.... Ovu kulturnu, skroz pozitivnu knjigu toplo svakome preporučamo.«¹¹

A Stjepan Doppelhamer zaključuje:

⁷ LA MARA: *Chopin*, 23.

⁸ Romain ROLLAND: *Beethoven*, 121.

⁹ Joseph August LUX: *Ludwig van Beethoven. Sein Leben und Schaffen*, Deutsche Buch-Gemeinschaft, Berlin 1927.

¹⁰ *** Životopis Beethovena, *Hrvatski narod*, 6 (15. 3. 1944) 985, 5.

¹¹ Ante KATALINIĆ: Ludwig van Beethoven, *Život*, 25 (1944) 3-4, 234.

»To je pravo biografsko djelo. Uz obilne biografske podatke osobito je liepo prikazana Beethovenova ličnost. Bio je čovjek moralnih načela.«¹²

I u kratkom osvrtu na knjigu, objavljenom u *Sv. Ceciliji*, autor potpisan s V. [Albe Vidaković?] ističe njezinu popularnu namjenu te knjigu preporuča.¹³

Od triju prevedenih biografija Beethovena Luxova je svakako najopsežnija i najdetaljnija. Zasnovana na brojnim citatima iz korespondencije i Beethovenovih dnevnčkih zapisa, naracija je usmjerena ponajprije na predstavljanje skladateljeva umjetničkog i psihološkog profila, te njegova funkcioniranja unutar zacrtanih društvenih, pa i političkih okolnosti. Stoga je i cijelo jedno poglavlje posvećeno odnosu u literaturi već legendarnom susretu Beethovena i Goethea, koji je za obojicu završio »malim razočaranjem«. »Odmah se osjetila velika razlika između njih dvojice«, piše Lux, te nastavlja:

»Jasnom i sređenom duhu Goethea bilo je divlje genialno biće Beethovena izrazito tuđe kao neki neuračunivi elemenat, a isto mu se tako nije svidio neuglađeni način skladatelja, koji nije imao manira. Majstor je pak smatrao,... da Goetheu više godi dvorski zrak no što to dolikuje jednom pjesniku.«¹⁴

Luxova knjiga obiluje podacima o osobnim Beethovenovim promišljanjima, potom o njegovim odnosima s obitelji i prijateljima, mecenama, izdavačima, autorima njegovih likovnih portreta. Lux je poklonio znatnu pozornost likovnim priložima knjizi, među kojima (ukupno ih je šesnaest) je reproducirano pet slika Ludwiga van Beethovena, nastalih u rasponu od 1810. do 1823. godine, te karikature, datirane oko 1823. Stoga se može zaključiti da sadržaj knjige u potpunosti odgovara njezinu podnaslovu — život i stvaranje. To jest portret Beethovenove osobnosti i njegova stvaralačkog puta, ali ne i prikaz njegovih djela.

Kad je 1927. godine objavljena Luxova knjiga o Beethovenu, švicarski pisac Guy de Pourtalès objelodanio je u Parizu romansiranu biografiju Fredérica Chopina.¹⁵ Kako je razvidno, i svoj hrvatski prijevod obje su knjige također doživjele iste, 1944. godine.

Napokon, niz ovih prijevoda zaključuje biografija Petra Iljiča Čajkovskog iz pera američke spisateljice Catherine Drinker Bowen i Barbare von Meck, udovice unuka Nadežde von Meck, a u prijevodu S. Belana. Okosnicu knjige čini izbor iz korespondencije Čajkovskog i Nadežde von Meck, na temelju koje se u dnevničko-kronološkom nizu rekonstruira njegov život, osobnost i stvaralaštvo. Dosad nije pronađen nijedan osvrt na ovo izdanje u hrvatskom tisku. Međutim, izrazito

¹² Stjepan DOPELHAMER: Joseph August Lux: Ludwig van Beethoven, Zagreb 1944, *Kršćanska škola*, 48 (1944) 5-6, 91.

¹³ V. [Albe Vidaković?]: Joseph Aug. Lux: Ludwig van Beethoven, njegov život i stvaranje. Suvremena biblioteka, Zagreb 1944, *Sv. Cecilija*, 38 (1944) 1-2, 26.

¹⁴ Joseph August LUX: *Ludwig van Beethoven. Njegov život i stvaranje*, 144.

¹⁵ Gay de POURTAËS: *Chopin ou le poète*, Librairie Gallimard, Paris 1927.

negativnu recenziju originalnog izdanja naslovljenog *Beloved Friend: the Story of Tchaikovsky and Nadezhda von Meck* napisao je autor potpisan inicijalima G. A. (Gerald Abraham?). On pronalazi brojne promašaje u prijevodu pisama s ruskog na engleski jezik, a potom zapravo optužuje autorice za falsifikat. Riječ je o sljedećem: u knjizi se govori o sadržaju i tonu posljednjeg pisma von Meck Čajkovskome i njegovu utjecaju na skladatelja premda to pismo nije pronađeno pa dakle ni objavljeno u trosveščanoj korespondenciji na ruskom jeziku (1934-36).¹⁶ Naime, prva dva sveska te korespondencije i biografija Čajkovskog, što ju je napisao njegov brat Modest četrdesetak godina ranije, poslužile su kao podloga naraciji. Za razliku od većine onodobnih biografskih radnji ovdje se dodaje i kronološki popis djela a gdje se pojavljuju i notni primjeri u nekim pismima Čajkovskoga. U tom je smislu jedno od najpsežnijih tumačenja ono njegove Četvrte simfonije (v. sl.), gdje se notni zapisi tumače sa stajališta programne glazbe, ali Čajkovski ipak zaključuje:

»To je sve, moja draga prijateljice, što Vam mogu reći kao objašnjenje simfonije. Naravno, da je to nejasno i nepotpuno. Ali bit je instrumentalne glazbe upravo u tome, da se ona ne da raščiniti i protumačiti. 'Gdje prestaju riječi, ondje započinje glazba'.«¹⁷

Na kraju valja nam se složiti s neznanim autorom bilješke o Guy de Pourtalèsu koji je istaknuo da »književna vrst romansirano životopisa [a o takvima je ovdje riječ, op. SMB] iziskuje opsežnu učenost ne manje nego pripovjedačku pronicavost i toplinu.«¹⁸ Usto one su nedvojbeno postale dijelom hrvatskog kulturološkog prostora u širem smislu i glazbenohistoriografskog, pa i glazbeno-pedagoškog (kao studentska literatura) u užem smislu. Uostalom, također se može zaključiti da biografije iz pera hrvatskih autora¹⁹ korespondiraju u pristupu i načinu obradbe

¹⁶ G. A. [Gerald Abraham?]: *Beloved Friend: the Story of Tchaikovsky and Nadezhda von Meck*. By Catherine Drinker Bowen and Barbara von Meck. pp. 528. (Hutchinson, London, 1937), *Music and Letters*, 18 (1937) 4, 408-410. U hrvatskom prijevodu o tome na str. 335 piše: »Gospođa Nadežda mu je pisala, da se njezin imetak nalazi pred slomom, i da mu u buduću ne može više doznacivati nikakve novčane pošiljke. Petra nije tako duboko prestrašilo ovo saopćenje, već mnogo više ton njezina pisma; ono je bilo kratko i neobično i sasvim drukčije no sve ono, što mu je gospođa Nadežda tečajem njihove dugogodišnje povjerljivosti ikada pisala. Čitavo je pismo nosilo žig neshvatljivog, kobnog rastanka.«

¹⁷ Catherine DRINKER BOWEN — Barbara v. MECK: *Petar Iljić Čajkovski. Njegov život i korespondencija s Nadeždom v. Meck*, 173.

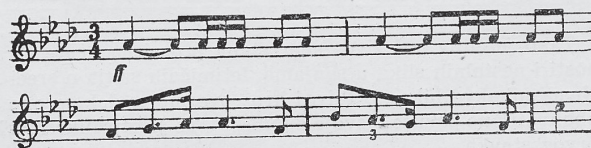
¹⁸ R.: Guy de Pourtalès, u: Guy de POURTALÈS: *Chopin*, 205.

¹⁹ Hrvatska produkcija biografskih knjiga od početka 20. stoljeća do kraja II. svjetskog rata bila je vrlo skromna. Četiri su se hrvatska autora prihvatila pisanja biografije glazbenika, te ih objavili u monografskom obliku: Šime Čipčić, Antonija Kassowitz-Cvijić, Vjekoslav Klaić i Božidar Širola. Pritom je A. Kassowitz-Cvijić objavila biografije trojice najistaknutijih predstavnika hrvatske glazbe 19. stoljeća, Vatroslava Lisinskog (1919), Franje Kuhača i Ivana Zajca (1924). Lisinski je zaokupio pozornost i V. Klaića (1919) a Zajc Božidara Širole (1915). Jedini inozemni skladatelj koji je zainteresirao hrvatskog autora bio je Giacomo Puccini. Njegovu je biografiju napisao i objavio Šime Čipčić (1939). Napokon, valja odmah istaknuti da su neke biografske studije, poglavito Antuna Gogle i Artura Schneidera, objavljivane u nastavcima u periodici, većinom u *Sv. Ceciliji*, te potom u separatnom obliku.

opisati beskrajno blaženstvo onog osjećaja, koji me obuzima, kad je glavna ideja začeta i kad se započne razvijati u određenim oblicima. Čovjek zaboravlja sve oko sebe, potpuno je obuzet time, u njegovoj nutrini sve dršće i treperi, a jedva da ima vremena, da zabilježi osnove, jer jedna ideja slijedi tako brzo za drugom. Usred ovog čarobnog zbivanja često nas pogodi kakav udarac iz vana i probudi nas iz ovog mješovitog stanja. Zazvoni zvono na vratima, uđe sluga, otkuca sat i podsjeti, da valja nekamo poći... Ovi su prekidi muka, neizreciva muka. Kadšto nadahnuće pobjegne na trenutak; čovjek ga traži, ali obično traži uzalud. Veoma često valja dozvati u pomoć potpuno hladan, veoma svijestan tehnički postupak rada. Možda je ovo razlog tome, što se čak kod najvećih majstora mogu naći mjesta, gdje ne postoji organsko stapanje, već se primjećuju šavovi, pojedinačni dijelovi, koji su umjetno povezani jedni s drugima. Ali drukčije ne može biti. Kad bi ono umjetnikovo stanje, koje se naziva nadahnućem ili zanosom, i koje sam Vam upravo pokušao opisati, trajalo besprekidno, onda umjetnik ne bi mogao nadživjeti ni jedan jedini dan. Strune bi popucale, a glazbalo se slomilo. Jedno je samo potrebno; da glavna zamisao i opći obrisi pojedinih dijelova ne budu pronađeni traženjem, već da nastanu sami od sebe kao posljedica one nadnaravne, neshvatljive i nikad još objašnjene snage, što je nazivamo nadahnućem.

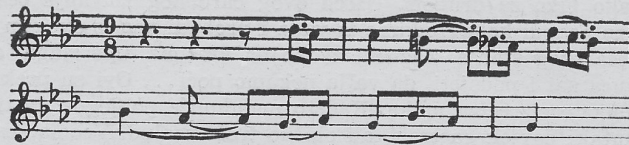
Ali ja sam se dao Vašim pitanjem zavesti na stramputicu. Naša simfonija ima program, t. j. ovdje postoji mogućnost, da se iskaže riječima ono, što ona nastoji izraziti. Vama, ali doista samo Vama, mogu i želim rastumačiti značenje cjeline kao i pojedinih stavaka. Naravno da je to moguće samo u potpuno općenitim obrisima.

Uvod je sjemenka čitave simfonije, glavna ideja, o kojoj sve ovisi:

To je fatum, sudbina, ona kobna moć, koja ne dopušta, da se ostvari naša težnja za srećom, da blaženstvo i mir budu

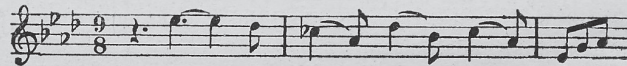
potpuni i bez oblaka, koja visi nad našom glavom poput Damoklova mača i uvijek i neprestano truže našu dušu. Ta je sila nepobjediva i neizbježiva. A ne preostaje ništa drugo no predanje i neplodna čežnja:

Tuga i beznadnost postaju sve jače, sve bolnije. Ne bi li bilo bolje okrenuti se od stvarnosti i uroniti u sanje:

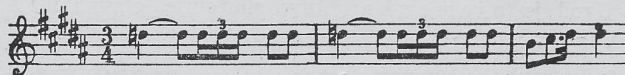

O koje li radosti! Sada se barem pojavila slatka i nježna sanja! Neka svijetla slika što razblažuje, ostavlja nas lebdeći i vabi u neodređenost:

Kako je to divno! I kako sada fino zvuči neizbježiva **prva** tema allegra. No postepeno su sanje zaokupile čitavu dušu. Sve mračno, neveselo, sad je zaboravljeno. Evo je, evo sreće! . .

Ne, to je bio samo san, a fatum, sudbina, budi nas iz njega:

Tako je čitav naš život neprestana promjena krute stvarnosti i nestalnih slika u sanjama, letimičnih sanja o sreći . . . Nema nikakve luke . . . Plivaj kroz ovo more, dok te ono ne obuhvati i ne povuče u svoje dubine. — To je otprilike sadržaj prvog stavka.

Drugi stavak simfonije izražuje neki drugi stupanj tuge. To je onaj bolan osjećaj, koji nas obuzima naveče, kad sje-

i prezentacije građe s onima inozemnim. Sve su to uglavnom romansirane biografije s nekim dokumentarističkim uporištima (osim naravno kad su svedene samo na prezentaciju građe) koje gdjekad poprimaju osobine apokrifne književnosti s jedne strane, i temelje se na estetičkim premisama 19. stoljeća, s druge. A na Andreisov poziv na prevođenje muzikološki relevantnije biografske literature do danas nema odgovora. Hrvatskoj glazbenoj i kulturnoj javnosti još uvijek nisu dostupni prijevodi znanstveno utemeljenih monografija »kanonskih« skladatelja umjetničke glazbe zapadne kulturne sfere.

Summary

CROATIAN TRANSLATIONS OF MUSICIANS' BIOGRAPHIES BY NON-CROATIAN AUTHORS FROM 1921 TO 1945

In the 1921-1945 period, eight Croatian translations of musicians' biographies were published: three on Beethoven, two on Chopin, and one each on Mozart, Tchaikovsky and Musorgski. Their authors are: Marie Lipsius (pseud. La Mara), Ivan Lukaš, Romain Rolland, Marianne Westerlind, Joseph August Lux, Guy de Pourtalès, and Catherine Drinker Bowen & Barbara v. Meck. Although all of them are romanticized biographies, they became a part of Croatian culturological space in a broader sense, and a part of music-historiographical and even music-educational space in the narrow sense. However, at the end of 1944 Josip Andreis drew attention to the lack of translations of musicologically relevant monographs on the prominent composers, and the Croatian public is still lacking such publications.

